

YULIA KARPIUK
Ivano-Frankivsk

CORRELATION BETWEEN NEEDS, STIMULATIONS, MOTIVES AND MOVEMENTS IN HUMAN BEHAVIOR: ACSYOLOGICAL ASPECT

The article presents the results of the theoretical analysis of the axiology of motivation. There is an opinion on the absolute determinism of human activity and its motives with reference material and spiritual values. System analysis of the correlation of needs, incentives, motives and motivations in human behavior is carried out. The axiological approach to understanding motivation and motivation is proposed.

Key words: need, stimulus, motive, motivation, value, spiritual values, material values, referential values, behavior, axiology of motive, axiology of motivation, axiological concept of motivation.

ЮЛИЯ КАРПЮК
г. Ивано-Франковск

СООТНОШЕНИЕ НУЖД, СТИМУЛОВ, МОТИВОВ И МОТИВИРОВАНИЯ В ПОВЕДЕНИИ ЧЕЛОВЕКА: АКСИОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье представлены результаты теоретического анализа аксиологии мотивации. Высказывается мнение об абсолютной детерминированности человеческой деятельности и ее мотивов референтными материальными и духовными ценностями. Осуществлен системный анализ соотношения потребностей, стимулов, мотивов и мотивации в поведении человека. Предложено аксиологический подход к пониманию мотива и мотивации.

Ключевые слова: потребность, стимул, мотив, мотивация, ценность, духовные ценности, материальные ценности, референтные ценности, поведение, аксиология мотива, аксиология мотивации, аксиологическая концепция мотивации.

Стаття надішла до редколегії 22.03.2018

УДК 159.923+001.895

ОКСАНА КУЗНЕЦОВА
м. Одеса
o.v.kuznetsova@live.com

СПРЯМОВАНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОСТІ В СИСТЕМІ РИС ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

Стаття містить опис результатів теоретико-емпіричного дослідження співвідношення спрямованості інноваційності з широким спектром властивостей особистості у майбутніх психологів. Інноваційність розглядається як стійка властивість особистості, що врегульовує взаємодію з новизною та нововведеннями. Спрямованість інноваційності розкриває схильність до її прояву в певній сфері життєдіяльності, де особистість воліє виступати суб'єктом впровадження нововведень. Більшість показників спрямованості інноваційності у майбутніх психологів корелюють з соціальною сміливістю, безтурботністю, енергійністю, спонтанністю, мрійливістю, наполегливістю, схильністю до співпраці, доброзичливістю, життєрадісністю. Характер отриманих взаємозв'язків та утворення окремих симптомокомплексів зумовлено специфікою різних векторів спрямованості інноваційності.

Ключові слова: інноваційність, інноваційний потенціал особистості, спрямованість інноваційності, фактори особистості, майбутні психологи.

Нагальним завданням сучасної професійної освіти є підготовка фахівця, здатного до реалізації діяльності в умовах інноваційних змін, постійних трансформацій всіх сфер суспільства. Сьогодні, як ніколи раніше, зміст вищої освіти має містити футурологічний компонент, тобто бути зорієнтованим на

майбутнє з урахуванням таких його характеристик, як невизначеність, нарощування складності, мінливості, новизни. Основною ланкою такого навчання є розвиток властивостей особистості майбутнього фахівця, що забезпечують ефективну взаємодію з нововведеннями. Тому особливо важливим стає

дослідження інноваційності студентів, зокрема, визначення симптомокомплексів рис, котрі супроводжують її прояви. Це необхідний крок для розробки адекватних психолого-педагогічних засобів, які б сприяли розвитку особистості професіонала, здатного створювати інновації, опанувати нові змісти та технології, приймати нововведення.

Професія психолога передбачає безпосередню взаємодію з інноваціями. Передусім сама професійна діяльність психолога, яка зорієнтована на створення узагальненого, персоніфікованого образу Іншого, що є невід'ємною стороною психічної реальності людини [1, 20], має інноваційний характер. Засоби цієї діяльності (ідеї, сенси, мисленеві конструкти, на яких вона базується) є принципово новими відносно традиційного розуміння питань внутрішнього світу людини, її стосунків з оточуючими. Особливо різко виявляються відмінності між психологічно обґрунтованими та просто життєвими позиціями у розумінні психічної реальності на тлі утвердження постмодерністської культури. Крім того, психолог, який має стимулювати у інших людей спонтанність, гнучкість, вміння подивитися на проблему з нової точки зору, пошук нових смислів, сам має бути відкритим до змін та орієнтуватися на сучасні знання, що протистоять застарілим установкам. Таке перетворення внутрішнього світу людини (цінності, смисли, мотиви, цілі, моральні позиції, способи взаємодії з самим собою) є також інноваційною діяльністю [3]. Слід також згадати і психологічний супровід процесів впровадження нововведень, що становить самостійне завдання професійної діяльності психолога в організації. В цьому сегменті робота психолога передбачає не тільки допомогу у розв'язанні конфліктів, що неодмінно виникають при створенні та поширенні інновацій, а й запровадження засобів подолання інноваційних бар'єрів як на груповому, так і на індивідуальному рівні. Таким чином, різні грані роботи психолога потребують і знань з психології інновацій, і розвинутої власної інноваційності.

Аналіз інновативної проблематики в психології дозволив виокремити низку феноменів та операціоналізувати такі поняття, як:

інновативна диспозиція (Л. О. Коростильова, О. С. Советова та ін.), інноваційна установка (М. В. Кроз), інноваційна спрямованість, інноваційна компетентність (Є. А. Шмельова), психологічна готовність до інноваційної діяльності (О. П. Соснюк та ін.), інноваційна поведінка (Є. В. Галажинський та ін.), інноваційно-психологічний клімат (О. Є. Фурман), інноваційна активність (Т. А. Терехова, А. О. Шижкіна), інноваційний потенціал особистості (Ю. О. Власенко, В. К. Калін, В. Є. Клочко та ін.), інноваційність (Grewal, Menhta, Kardes, Larsen and Wetherbe та ін.) тощо.

Більшість досліджень, присвячених вивченню психологічних аспектів інноваційної діяльності та поведінки людини, акцентують увагу на особистості учасника інноваційного процесу. Найчастіше розглядають два питання: 1) ставлення особистості до нововведень; 2) психологічна готовність людини до прийняття системного нововведення [6].

В цій царині достатньо евристичним виявився напрямок, пов'язаний з вивченням інноваційного потенціалу особистості (Ю. О. Власенко, А. Г. Гаттауліна, В. Е. Клочко, Т. Д. Ким, О. М. Краснорядцева, Т. С. Леухіна, О. Б. Михайлова, Є. А. Пагнаєва, І. В. Пахно, Т. А. Терехова, Є. А. Шмельова, Д. В. Ушаков та ін.). інноваційний потенціал особистості розглядається як сукупність психологічних властивостей, що є основою для ініціювання інноваційної поведінки. Такий вид поведінки не пов'язаний з виконанням конкретної діяльності, а розкриває форми взаємодії людини зі світом в процесі її саморозвитку. За В. Є. Клочко, Є. В. Галажинським, інноваційний потенціал містить: 1. Особистісні якості (толерантність до невизначеності, здатність до виправданого ризику, відповідальність, потреба у самореалізації, мотивація досягнення, рефлексивність, креативність (якості інтелекту, інтелектуальна ініціативність). 2. Компетенції, перед усім такі, як проектна, комунікативна, інформаційна. 3. Вітальність – особливості ціннісно-сислової організації життєвого світу, життєстійкість, суверенність, працездатність, мобілізаційний потенціал, рівень саморегуляції, орієнтація на певну якість життя) [4]. Ю. О. Власенко визначає інноваційний потенціал як динамічну поліфункціональну

складну систему, що характеризує можливість особистості до диференційованої, осмисленої, активної інноваційної взаємодії зі світом на різних рівнях цієї взаємодії – з природою як середовищем, із соціумом, у межах культури, і на вищому рівні – організації власного життя [2, 15].

На наш погляд, центральним елементом цієї системи є інноваційність як стійка властивість особистості, що врегульовує взаємодію особистості з новизною та нововведеннями. Ми розглядаємо інноваційність як здатність особистості до корисних перетворень середовища від стану звичної (хабітуальної) дійсності до оновленої (модернізованої) через пошук та впровадження нововведень (ідей, технологій тощо); це здатність до конструктивного переструктурування взаємодії зі світом в умовах швидкоплинних змін.

Одним з питань, що потребують ґрунтовного вивчення, є розробка структури інноваційності, яка б урахувала багатоаспектність її проявів. Розглядаючи структуру інноваційності з позицій континуально-ієрархічної концепції особистості [8], ми виокремлюємо спрямованість у якості одного з вимірів. При цьому слід розрізняти спрямованість інноваційності та інноваційну спрямованість. Інноваційна спрямованість інтегрує сукупність мотивів та цінностей, що визначають інноваційний характер діяльності, прагнення до нового, до досягнення успіху, вершин професійної майстерності, збагачення інноваційного досвіду, усвідомлення значущості інноваційних процесів [9]. *Спрямованість інноваційності* – схильність до прояву інноваційності в певній сфері життєдіяльності, де особистість воліє виступати суб'єктом впровадження нововведень. Вектор спрямованості інноваційності презентує «переваги» певних сфер життєдіяльності, їх привабливість для прояву інноваційних інтенцій, що відображає вибірковість у психічному реагуванні на новизну та зміни у середовищі.

Аналіз психологічної літератури (Т. Д. Ким, Н. М. Лебедева, О. Б. Михайлова, Є. С. Первухіна, О. С. Советова, О. П. Соснюк, П. Д. Фролов, С. Р. Яголковський та ін.), а також результати власних попередніх емпіричних досліджень дозволили нам виокремити та описати певні

прояви спрямованості інноваційності. Наведемо їх перелік.

Спрямованість інноваційності на побутову сферу (ПбІ) – орієнтація на привнесення нововведень в організацію особистого простору – побуту, речей, способу життя, організації вільного часу.

Спрямованість інноваційності на професійну сферу (ПрІ) – орієнтація на впровадження нових технологій для підвищення якості професійної діяльності, схильність до оновлення змісту, форм, технологій в професійно-виробничій сфері життя.

Спрямованість інноваційності на сферу особистого спілкування з близькими та друзями (ІСо) – схильність до пошуку та впровадження нових форм спілкування та взаємодії, організації моделі особистих взаємин на основі сучасних знань щодо успішної комунікації.

Спрямованість інноваційності на сферу професійного спілкування (ІСп) – орієнтація на оновлення форм взаємодії з колегами, клієнтами, партнерами, впровадження новітніх технік ділового спілкування.

Спрямованість інноваційності на сферу масових комунікацій (Імк) – схильність до пошуку нових форм самореалізації та організації комунікації в сфері медіасистем.

Спрямованість інноваційності на сферу діалогу з власним Я, аутоспрямованість (АІ) – орієнтація на прийняття нових цінностей, формування нових смислів, цілей, моральних переконань, репрезентація нових знань як основа саморозвитку та самозмін.

Спрямованість інноваційності на економіко-фінансову сферу суспільного життя (ЕФІ) – орієнтація на нові практики ведення фінансів, отримання прибутку, підвищення зиску.

Спрямованість інноваційності на екологічну сферу суспільного життя (ЕІ) – схильність до впровадження нових способів організації взаємодії людини з оточуючим середовищем (природа, міське середовище).

Спрямованість інноваційності на політичну сферу суспільного життя (ПІ) – орієнтація на впровадження нових форм управління і реалізації влади.

Спрямованість інноваційності на соціокультурну сферу суспільного життя (СКІ) – орієнтація на нові смисли, культурні та освітні практики, соціальні інновації.

Спрямованість інноваційності на технічну сферу (ТІ) – орієнтація на пошук, використання та впровадження технічних нововведень.

Наступним кроком дослідження стало вивчення взаємозв'язків названих векторів спрямованості інноваційності з широким спектром властивостей особистості. Аналіз цього аспекту у майбутніх психологів дозволяє визначити коло властивостей, що аранжують прояви інноваційності в тих сферах, які безпосередньо дотичні до їх професійної діяльності.

Метою емпіричного дослідження стало визначення співвідношення різних векторів спрямованості інноваційності з факторами особистості (за Р. Кеттеллом) у майбутніх психологів та аналіз комплексів рис, що супроводжують їх схильність до проявів інноваційності в різних сферах життєдіяльності.

Емпіричне дослідження проводилось в три етапи: 1) підготовчий; 2) діагностичний; 3) аналітико-інтерпретаційний. Для діагностики різних параметрів спрямованості інноваційності використано авторську методику «Самооцінка спрямованості інноваційності» [5] та Методику дослідження особливостей прояву інноваційного потенціалу особистості (В. К. Калін, Ю. О. Власенко), конкретно ті її показники, що відображають значення

цього потенціалу на різних рівнях взаємодії людини зі світом (природному – П, соціальному – С, культурному – К, організації власного життя – Ж), які опосередковано підкреслюють спрямованість інноваційності [2]. Діагностика широкого спектру властивостей особистості здійснювалась за допомогою Шістнадцятифакторного особистісного опитувальника Р. Кеттелла (первинні фактори) [7]. У дослідженні прийняли участь 215 осіб – студентів різних курсів та слухачів Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, що навчаються за спеціальністю «Психологія».

Відповідно до означеної мети аналіз отриманих в результаті діагностики емпіричних даних передбачав використання кількісних методів, а саме кореляційного аналізу, який був здійснений за допомогою статистичної програми SPSS for Windows 17. 0.

У табл. 1 наведені отримані результати кореляційного аналізу.

Аналіз даних таблиці показує, що найбільшою мірою з різноманітними властивостями особистості пов'язані ті показники спрямованості інноваційності, які мають соціальну та соціально-психологічну орієнтацію. Це стосується комунікативної інноваційності

Таблиця 1 – Значущі коефіцієнти кореляцій показників спрямованості інноваційності та факторів особистості (за Р. Кеттеллом)

Спрямованість інноваційності	Фактори особистості										
	А	С	Е	F	G	Н	I	L	М	О	Q3
Пбі				212*							
Прі				166		160					
Ісо	260*		194		195	194	250*		217*		223*
Ісп	182		197	234*	161	243*			178		
Імк	184			184							
Аі				157							
Ефі			210*			209*					
Еі							-158				
Пі	202*	210*	190	227*	230*				270*	-157	163
Скі	187	248*		204*					269*		
Ті			157	235*		178	183	161			
П		428*							326*	-391*	
С	328*	401*				517*				-334*	
К									313*		
Ж		283*								-328*	312*

Примітка. 1. Нулі та коми не вказані. 2. Знак * вказує на рівень значущості $p \leq 0,01$, без позначення – $p \leq 0,05$.

(спрямованості на сферу особистого спілкування з близькими та друзями та сферу професійного спілкування). Розглянемо більш докладно ансамблі взаємозв'язків з факторами особистості, які утворюють ці показники.

Спрямованість інноваційності на сферу особистого спілкування з близькими та друзями (Ico) співвідноситься з комплексами рис: «афектотимія, сердечність» (A⁺), «домінантність» (E⁺), «високе Супер-Его, нормативність» (G⁺), «пармія, соціальна сміливість» (H⁺), «премсія, м'якосердя» (I⁺), «аутія, мрійливість» (M⁺), «висока зарозумілість» (Q3⁺). Саме такий набір якостей є психологічним базисом схильності особистості до пошуку та впровадження нових форм спілкування та взаємодії, організації моделі особистих взаємин на основі сучасних знань щодо успішної комунікації. *Спрямованість інноваційності на сферу професійного спілкування (Icn)* закономірно пов'язана з наступними рисами: «афектотимія, сердечність» (A⁺), «домінантність» (E⁺), «сургенсія, експресивність» (F⁺), («високе Супер-Его, нормативність» (G⁺), «пармія, соціальна сміливість» (H⁺), «аутія, мрійливість» (M⁺). Як видно, схильність майбутніх психологів до оновлення форм взаємодії з колегами, клієнтами, партнерами, впровадження новітніх технік ділового спілкування, наснага від оволодіння новими способами взаємодії в професійному середовищі потребують крім розвинутих комунікативних властивостей ще й достатнього рівню життєвої енергії, бадьорості, спонтанності та природності проявів.

Виявлені комплекси рис, що пов'язані зі спрямованістю інноваційності на сферу особистого та професійного спілкування, можна розглядати як основний орієнтир для розвитку особистості студента-психолога в процесі навчання, зважаючи на комунікативний характер майбутньої професійної діяльності.

Схожі комплекси факторів особистості є психологічними передумовами для розвитку політичної, соціально-культурної інноваційності. Дещо відмінні зв'язки з показником технічної інноваційності. *Спрямованість інноваційності на технічну сферу (TI)* (орієнтація на пошук, використання та впровадження технічних нововведень, схильність до розповсюдження ідей про корисність, переваги нових

пристроїв, обладнання, захоплення здобутками технічного прогресу, наснага від нових можливостей, що з'являються при використанні технічних новинок) взаємодіє з такими рисами особистості: «домінантність» (E⁺), «сургенсія, експресивність» (F⁺), «пармія, соціальна сміливість» (H⁺), «премсія, м'якосердя» (I⁺), «протенсія, підозрілість» (L⁺).

Цікаво, що показники інших векторів спрямованості інноваційності не виявили значної кількості взаємозв'язків з факторами особистості. Цей факт вказує на те, що вибірковість у проявах інноваційних інтенцій не завжди спирається на широкий «базис» особистості, часто зумовлено не комплексом її рис, а скоріше іншими причинами, наприклад, наслідуванням позитивних соціальних моделей, вимогами керівництва, впливом моди на інновації тощо.

Втім, окремі зв'язки між цими показниками спрямованості інноваційності та рисами особистості отримано. Так, переважання орієнтації на привнесення нововведень в організацію особистого простору (побуту, речей, способу життя, організації вільного часу), схильність до вияву інноваційних інтенцій у домашньому житті, у творенні особистого комфорту (*спрямованість інноваційності на побутову сферу (Pbl)*) корелює з фактором «сургенсія, експресивність» (F⁺). Орієнтація на запровадження інновацій у професійній сфері, на впровадження нових технологій для підвищення якості професійної діяльності, схильність до оновлення змісту, форм, технологій виконання професійних завдань (*спрямованість інноваційності на професійну сферу (PrI)*) у майбутніх психологів пов'язана з безтурботністю, життєрадісністю, імпульсивністю, енергійністю («сургенсія, експресивність» (F⁺)) та соціальною сміливістю, підприємливістю, авантюрністю, схильністю до ризику («пармія, соціальна сміливість» (H⁺)).

Спрямованість інноваційності на сферу масових комунікацій (Imk) (схильність до пошуку нових форм самореалізації та організації комунікації в сфері медіасистем, орієнтація на випробування нових способів спілкування та взаємодії між людьми у засобах масових комунікацій, переважання новітніх способів організації комунікації (блоги, сторінки

соцмереж, інтернет-канали тощо)) корелює з комунікативними якостями (товариськість, сердечність, добродушність, уважність до людей, довірливість тощо, (A⁺)). Також для вияву цього вектору спрямованості інноваційності важливі безтурботність, експресивність, захопленість, безпечність, імпульсивність, спонтанність, відвертість тощо (F⁺). Ці ж якості задіяні у прояві орієнтації на прийняття нових цінностей, формування нових смислів, цілей, моральних переконань, репрезентація нових знань як основа саморозвитку та самозмін, аутоінноваційності як самотворення за допомогою сучасних змістів (*спрямованість інноваційності на сферу діалогу з власним Я (AI)*).

Інші якості особистості супроводжують *спрямованість інноваційності на економіко-фінансову сферу суспільного життя (ЕФІ)*. Орієнтація на нові практики ведення фінансів, отримання прибутку, підвищення зиску пов'язана з такими якостями, як владність, непоступливість, самовпевненість, напористість, агресивність («домінантність» (E⁺), підприємливість, схильність до ризику, авантюризм, активність («пармія, соціальна сміливість» (H⁺)). Схильність до впровадження нових способів організації взаємодії людини з оточуючим середовищем (природа, міське середовище), орієнтація на впровадження сучасних форм благоустрою середовища (*спрямованість інноваційності на екологічну сферу*) пов'язана з суворістю, розсудливістю, реалістичністю, практичністю («харрія, низька чутливість» (I⁻)).

Аналіз даних щодо зв'язків показників рівнів прояву інноваційного потенціалу з факторами особистості також показав своєрідність отриманих симптомокомплексів. Найбільшою мірою з певними факторами особистості («афектотимія, сердечність» (A⁺), «сила Я, емоційна стійкість (C⁺), «пармія, соціальна сміливість» (H⁺), «гіпертимія, безпечність» (O⁻)) пов'язаний показник прояву інноваційного потенціалу особистості на рівні взаємодії особистості з соціумом. Найменшою мірою з факторами особистості пов'язаний показник прояву інноваційного потенціалу особистості на рівні взаємодії особистості з культурою. Така спрямованість інноваційного поте-

нціалу корелює з мрійливістю, ідеалістичністю, неухважністю, богемністю, захопленістю ілюзіями (M⁺). Отримані дані узгоджуються з попередніми результатами дослідження інноваційного потенціалу в контексті рис особистості [2].

Таким чином, проведене дослідження показало наявність статистично значущих зв'язків спрямованості інноваційності з широким спектром властивостей особистості. Аналіз отриманих теоретико-емпіричних даних дозволяє зробити наступні висновки.

1. Розвиток особистості майбутнього психолога в період професійного навчання серед інших напрямків має передбачати актуалізацію інноваційності як стійкої властивості особистості, що врегульовує взаємодію з новизною та нововведеннями. Інноваційність – здатність особистості до корисних перетворень середовища від стану звичної (хабітуальної) дійсності до оновленої (модернізованої) через пошук та впровадження нововведень (ідей, сенсів, технологій тощо); це здатність до конструктивного переструктурування взаємодії зі світом в умовах швидкоплинних змін.

2. Одним з вимірів у структурі інноваційності є спрямованість як схильність до прояву інноваційності в певній сфері життєдіяльності, де особистість воліє виступати суб'єктом впровадження нововведень. Вектор спрямованості інноваційності презентує «переваги» певних сфер життєдіяльності, їх привабливість для прояву інноваційних інтенцій, що відображає вибірковість у психічному реагуванні на новизну та зміни у середовищі. Виокремлено наступні різновиди спрямованості інноваційності: практична (орієнтація на пошук та впровадження нових способів виконання повсякденної та виробничої діяльності відповідно у побутовій, в професійній сферах); комунікативна (схильність до випробування нових способів спілкування та взаємодії між людьми у сферах особистого спілкування з близькими та друзями, професійного спілкування, масових комунікацій та в організації внутрішнього досвіду власної особистості, діалогу з власним Я, аутоспрямованість); суспільно-організаційна (схильність до нових практик у основних сферах суспільного

життя: економіко-фінансовій, екологічній, політичній, соціально-культурній та технічній).

3. Досліджено співвідношення різних векторів спрямованості інноваційності з факторами особистості (за Р. Кеттеллом) у майбутніх психологів. Встановлено наявність широкого кола зв'язків між досліджуваними параметрами. Найбільшою мірою вони спостерігаються відносно спрямованості інноваційності на сферу особистого спілкування з близькими та друзями та сферу професійного спілкування, спрямованості інноваційності на політичну сферу, соціально-культурну та технічну. Також відмічається ансамбль взаємозв'язків з різноманітними властивостями особистості у показників рівнів інноваційної взаємодії особистості зі світом – з природою як середовищем, із соціумом, у межах культури, і на вищому рівні – організації власного життя.

4. Більшість показників спрямованості інноваційності у майбутніх психологів корелюють з тими властивостями, що виражають низьку тривожність, соціальну сміливість, безтурботність, енергійність, спонтанність, мрійливість, наполегливість, схильність до співпраці, доброзичливість, життєрадісність. Саме ці властивості можна розглядати як психологічне підґрунтя розвитку інноваційності у певних сферах життєдіяльності. Характер отриманих взаємозв'язків та утворення окремих симптомокомплексів зумовлено специфікою різних векторів спрямованості інноваційності.

Отримані в емпіричному дослідженні результати можуть бути основою для розробки

практичних заходів щодо розвитку інноваційності у майбутніх психологів, передусім у сферах спілкування. Подальше дослідження може бути спрямовано на пошук більш широкого кола психологічних детермінант інноваційності та визначення симптомокомплексу рис, що пов'язані з нею.

Список використаних джерел

1. Абрамова Г. С. Практическая психология / Г. С. Абрамова. Екатеринбург: «Деловая книга», 1998. 368 с.
2. Власенко Ю. О. Психологічний аналіз інноваційного потенціалу особистості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19. 00. 01 «Загальна психологія, історія психології» / Ю. О. Власенко. Одеса : ОНУ ім. Мечникова, 2003. 19 с.
3. Карпова Ю. А. Введение в социологию инноватики : учеб. пособие / Ю. А. Карпова. СПб. : Питер, 2004. 192 с.
4. Клочко В. Е. Инновационный потенциал личности: системно-антропологический контекст / В. Е. Клочко, Э. В. Галажинский // Вестник Томского государственного университета. 2009. № 325. С. 146–151.
5. Кузнецова О. В. Спрямованість інноваційності особистості та її діагностика / О. В. Кузнецова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки. 2017. Вип. 5. Т. 1. С. 78–83.
6. Пахно И. В. Инновационный потенциал личности как междисциплинарная категория / И. В. Пахно // Известия Иркутской государственной экономической академии. 2013. № 4.
7. Рукавишников А. А. Факторный личностный опросник Р. Кеттелла – 95. Руководство по использованию / А. А. Рукавишников, М. В. Соколова. СПб: ИМАТОН, 1995. 89 с.
8. Санникова О. П. Эмоциональность в структуре личности / О. П. Санникова. Одесса : Хорс, 1995. 334 с.
9. Шмелева Е. А. Структурно-функциональная модель инновационного потенциала педагога / Е. А. Шмелева, А. А. Червова, Л. Д. Мальцева, Н. Ю. Прияткина // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. Серия: Социальные науки. 2014. № 3(35). С. 177–184.

OKSANA KUZNIETSOVA

Odessa

THE INNOVATION'S ORIENTATION IN THE SYSTEM OF THE FUTURE PSYCHOLOGIST'S PERSONALITY TRAITS

The article contains a description of the results of the theoretical and empirical research of the relation between the orientation of innovativeness and the wide range of future psychologist's personality traits. Innovativeness is examined as a persistent property of the individual, which regulates interaction with novelty and innovations. The orientation of innovativeness reveals the tendency to manifest itself in a particular area of the life, where the person prefers to act as the subject of innovation. Most of the indicators of the innovation's orientation in future psychologists correlate with social courage, carelessness, vigor, spontaneity, dreaminess, perseverance, propensity to cooperate, kindness, and cheerfulness. The nature of the resulting relationships and the formation of individual symptom complexes is due to the specificity of different vectors of the innovation's orientation.

Key words: innovativeness, innovative potential of the personality, orientation of innovativeness, factors of personality, future psychologists.

ОКСАНА КУЗНЕЦОВА
г. Одесса

НАПРАВЛЕННОСТЬ ИННОВАЦИОННОСТИ В СИСТЕМЕ ЧЕРТ ЛИЧНОСТИ БУДУЩЕГО ПСИХОЛОГА

В статье содержится описание результатов теоретико-эмпирического исследования соотношения направленности инновационности с широким спектром свойств личности у будущих психологов. Инновационность рассматривается как устойчивое свойство личности, регулирующее взаимодействие с новизной и новшествами. Направленность инновационности раскрывает склонность к ее проявлению в определенной сфере жизнедеятельности, где личность предпочитает выступать субъектом внедрения инноваций. Большинство показателей направленности инновационности у будущих психологов коррелируют с социальной смелостью, беззаботностью, энергичностью, спонтанностью, мечтательностью, настойчивостью, склонностью к сотрудничеству, доброжелательностью, жизнерадостностью. Характер полученных взаимосвязей и образование отдельных симптомокомплексов обусловлено спецификой разных векторов направленности инновационности.

Ключевые слова: инновационность, инновационный потенциал личности, направленность инновационности, факторы личности, будущие психологи.

Стаття надійшла до редколегії 22.04.2018 р.

УДК 159.923;159.923.2

ІРИНА ЛИТВИНЕНКО
м. Миколаїв
lis28062561@gmail.com

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ В ПЕНІТЕНЦІАРІЇ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ

У статті висвітлено унікальність, важливість пенітенціарної системи для суспільства, її головне завдання – ресоціалізація засуджених. Проаналізовано першочергові, нагальні проблеми пенітенціарної політики сучасної української держави, роль практикуючого психолога-пенітенціариста в «олюдненні» установ виконання покарань. Підкреслюється виняткова важливість проблеми якісної професійної підготовки гуманістично спрямованих, компетентних психологів для вищезазначеної соціальної практики, зокрема, до роботи із засудженими.

Розглянуто низку недоліків в навчальному процесі студентів-психологів, які самовизначилися із майбутнім місцем роботи – пенітенціарією та розкрито значення їх усунення для підвищення рівня якості професійної підготовки, формування успішного, компетентного професіонала. Представлено практичні кроки покращення навчання студентів-психологів, співпрацю з роботодавцями, працюючими психологами в установах виконання покарань.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні психологи, навчальний процес, професійна етика, гуманізм, пенітенціарна система, установи виконання покарань, засуджені, суїцид, ресоціалізація.

У полі зору нашої держави питання якості професійної підготовки майбутніх спеціалістів завжди було найпріоритетнішим. Враховуючи, що характерною ознакою сучасного суспільства є його психологізація, ми бачимо підвищену увагу суспільства, держави до професійної підготовки майбутніх психологів. Сьогодні ми всі спостерігаємо включення психологічної науки у вирішення величезного кола практичних завдань, які виникають у різних соціальних практиках. Такий розвиток

психологічної науки, її роль, місце в суспільстві, житті кожної людини, передбачав Л. С. Виготський. Він писав, що психологія «зіткнувшись з високоорганізованою практикою – промисловою, військовою, політичною, виховною буде змушена перебудувувати свої принципи так, щоб вони витримали найвище випробування практикою» [4, 387] і його слова виявилися пророчими. Сьогодні практикуючий психолог стає затребуваним самою соціальною практикою і як зазначає О. Г. Асмолов,